

**PRENESENA DISKRIMINACIJA RODITELJA/SKRBNIKA DJECE
S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU**

Mila Puljiz²⁷⁸, mag. rehab. educ., Centar za pružanje usluga u zajednici „Mali dom“

Matea Luburić²⁷⁹, mag. rehab. educ., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Kristina Rašić²⁸⁰, mag. rehab. educ., Dječji vrtić „Travno“

Sažetak: *Diskriminacija predstavlja nepravednu i neetičku praksu koja se temelji na predrasudama i stereotipima o određenim skupinama ljudi. Osim toga, ima negativan utjecaj na pojedinca i društvo u cjelini, ometajući pravnu jednakost, društvenu koheziju i pravilan razvoj pojedinaca. Zbog zahtjeva skrbi djeteta s razvojnim teškoćama roditelji/skrbnici suočavaju se s diskriminacijom na različitim područjima života, uključujući obrazovanje, zdravstvo, socijalne usluge i zapošljavanje. Često se susreću s predrasudama i stereotipima koji dovode do smanjenih mogućnosti za napredovanje u karijeri, lošijih radnih uvjeta i stresa. Pored toga, suočavaju se s predrasudama i stereotipima koji se odnose na njih i njihovu sposobnost pružanja skrbi i podrške djetetu s razvojnim teškoćama, a što posljedično dovodi do osjećaja izoliranosti i nepravednosti što negativno utječe na njihovo mentalno zdravlje i dobrobit. U svrhu smanjenja prenesene (asocijativne) diskriminacije ove skupine roditelja, nužno je poduzeti mjere koje će poboljšati svijest okoline, doprinijeti njihovoj educiranosti o teškoćama djece, te osigurati bolju podršku i resurse za obitelji koje se suočavaju s teškoćama svojih članova. Poslodavci bi također trebali prepoznati vrijednost roditelja djece s razvojnim teškoćama kao zaposlenika i osigurati fleksibilnije radne uvjete kako bi se omogućilo bolje balansiranje obiteljskih i profesionalnih obaveza. Analizom dostupne literature, ovaj rad istražuje u kojim se područjima života roditelji djece s teškoćama u razvoju suočavaju s prenesenom diskriminacijom te koje su potencijalne strategije podrške za njezino sprječavanje nastanka.*

Ključne riječi: *roditelji/skrbnici, dijete s razvojnom teškoćom, prenesena diskriminacija*

Uvod

Kada je 2001. godine Republika Hrvatska sklopila Sporazum o stabilizaciji i priključivanju s Europskim zajednicama te njihovim državama članicama, obvezala se uskladiti svoj pravni sustav sa zahtjevima Europske unije. Oni se odnose na područje borbe protiv diskriminacije te su izneseni u Direktivi 2000/43/EC (dalje u tekstu: RED) i 2000/78/EC (dalje u tekstu: EED). Dok RED integrira načela jednakosti postupanja neovisno o rasnom ili etničkom podrijetlu, EED definira temeljni okvir za ostvarivanje tih načela na području zapošljavanja i rada. Na temelju toga, Vlada Republike Hrvatske je pokrenula postupak izrade prijedloga antidiskriminacijskog zakona, a Hrvatski sabor 2008. godine prvi put usvaja Zakon o suzbijanju diskriminacije te time normira problematiku iste na osnovi zakonskog instrumenta (Horvat, 2008).

Diskriminacija kao pojam predstavlja pojavu koju nastoje definirati mnoge znanstvene grane poput edukacijske rehabilitacije, psihologije, sociologije ili ekonomije. U današnjem suvremenom društvu,

²⁷⁸ puljiz.mila@outlook.hr

²⁷⁹ matealuburic@gmail.com

²⁸⁰ kristina.rasic94@gmail.com

prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08) (dalje u tekstu: ZSD), o istoj se može govoriti ako je osoba u nepovoljnijem položaju u odnosu na drugu osobu, u usporednoj situaciji ili ako je razlog jedna od zabranjenih osnova navedenih u ZSD. Upravo se u Zakonu o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08) navodi: „Diskriminacijom se smatra stavljanje osobe u nepovoljniji položaj na osnovi rase, etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovinskog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta, izražavanje ili spolne orijentacije“ (čl. 1. st. 3). Osim toga, Poveljom Europske unije o temeljnim pravima zabranjen je svaki oblik diskriminacije te se osigurava zaštita temeljnih prava kao važnih elemenata pravnog poretka Europske unije. Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02) u članku 20. naglašava kako su svi građani jednaki pred zakonom, dok članak 21. ističe zabranu diskriminacije na bilo kojoj osnovi. Unatoč navedenom, još uvijek je prisutna diskriminacija usmjerena na određene skupine. Kao jednu od najranjivijih skupina predstavljaju djeca s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom. Zakon o registru osoba s invaliditetom (NN 63/22) osobe s invaliditetom definira kao osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Prema istom Zakonu, dijete s teškoćama u razvoju je dijete čije sposobnosti u međudjelovanju s čimbenicima iz okoline ograničavaju njegovo puno, učinkovito i ravnopravno sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.

Invaliditet sam po sebi nosi potencijal izlaganja osobe diskriminaciji budući da se pojam upotrebljava za opisivanje ljudi prema određenim karakteristikama ili nedostatku sposobnosti te stigmatizira osobe na brojne načine u različitim područjima društvenog života (Mattila i Papageorgiou, 2017), a što predstavlja izravni oblik diskriminacije. S druge strane, roditelji ili skrbnici djece s teškoćama u razvoju, kao prve i najvažnije osobe u životu svakog djeteta suočavaju se s brojnim izazovima u ispunjavanju roditeljskih te svakodnevnih drugih životnih odgovornosti. Društvene promjene na različite načine obilježavaju kontekst u kojem današnji roditelji i skrbnici odgajaju djecu (Pečnik, 2015), a briga i skrb o djetetu s razvojnim teškoćama za sobom povlači zastupanje i ostvarivanje kako dječjih, tako i vlastitih roditeljskih prava. Događa se često da roditelji ili skrbnici u različitim situacijama doživljavaju diskriminaciju, iako ZSD (NN 85/08) zabranjuje diskriminaciju na temelju „rodbinske ili druge veze“ s osobom koju je zabranjeno diskriminirati (čl. 1 st. 2). Dakle, ZSD (NN 85/08) ne zabranjuje samo diskriminaciju osoba koje imaju neko od zabranjenih svojstava, već i diskriminaciju osobe koja je u nekom odnosu s osobom koja ima svojstvo po kojem je zabranjeno neutemeljeno razlikovati osobe. Riječ je o prenesenoj (asocijativnoj) diskriminaciji s kojom se nerijetko susreću roditelji i skrbnici djece s teškoćama u razvoju prilikom ostvarivanja prava, a o čemu će biti riječ u nastavku rada.

Koncept prenesene (asocijativne) diskriminacije

Koncept prenesene (asocijativne) diskriminacije, kako je prethodno spomenuto, odnosi se na situaciju kada se osoba ili grupa osoba susreće s diskriminacijom na temelju osobina koje nisu izravno povezane s njihovim vlastitim identitetom, već su povezane s identitetom druge osobe ili grupe. Ona može biti iznimno štetna za osobe koje su joj izložene, jer se ne temelji na njihovu vlastitom ponašanju ili karakteristikama, već na predrasudama ili stereotipima povezanim s drugima s kojima su povezani. Naziv asocijativna proizlazi iz činjenice da se žrtva diskriminacije povezuje, odnosno asocira, s osobom koja posjeduje svojstvo zbog kojeg se diskriminacija vrši (Reljanović i sur., 2016). Pojednostavljeno rečeno, ovakva vrsta diskriminacije nastaje neizravno, na temelju povezanosti s osobom ili grupom koja je cilj diskriminacije. Sukladno tome, prenesena diskriminacija roditelja djece s teškoćama u razvoju relativno je česta pojava. Može uključivati stigmatizaciju i stereotipe koji se odnose na njihovu djecu, kao i pretpostavke o roditeljima kao manje sposobnima, obrazovanima ili uspješnima u životu. Takvo što dovodi do nepoštovanja i marginalizacije, a što značajno utječe na mentalno zdravlje i dobrobit osobe (Sutin i sur., 2015). Jednako naglašavaju i autori Ali i sur. (2012) koji navode da same osobe s invaliditetom i/ili djeca s teškoćama u razvoju, kao i njihovi roditelji, skrbnici, odnosno članovi obitelji, doživljaju diskriminaciju koja za posljedicu ima negativan utjecaj na njihovo psihološko blagostanje.

Prema Sutin i sur. (2015) uočena diskriminacija i tjelesno, kognitivno i emocionalno zdravlje u odrasloj dobi, naglašavaju kako je veća izloženost diskriminaciji povezana s višim razinama ukupnih problema s mentalnim zdravljem, sagorijevanjem, svakodnevnim problemima raspoloženja, tjeskobom, depresivnim simptomima, psihološkim stresom te smanjenom razinom životnog zadovoljstva i psihološkog blagostanja. Ovakav oblik diskriminacije, odnosno stigme je poznat i pod sinonimom „stigma po povezanosti“ (*eng. courtesy stigma*) koju opisuje autor Gofmann (1963) naglašavajući kako se članovi obitelji osobe s invaliditetom suočavaju s omalovažavanjem i diskriminacijom jer su „obavezni podijeliti dio diskrediteta stigmatizirane osobe s kojom su povezani“. Europska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije (*European Commission against Racism and Intolerance - ECRI*) prenesenu (asocijativnu) diskriminaciju navodi još 2002. godine u Preporuci br. 7 (ECRI, 2002), a mjesto u pravu Europske unije zauzima 2008. godine presudom Europskog suda pravde u slučaju *S. Coleman vs. Attridge Law and Steve Law*.

Europski sud pravde

Slučaj S. Coleman v. Attridge Law i Steve Law

Prema presudi Europskog suda pravde (2008, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62006CJ0303>) prethodno spomenuti slučaj bio je pravni spor koji se vodio pred istim zbog prenesene (asocijativne) diskriminacije. Oštećena jest bila Samantha Coleman, majka djeteta s teškoćama, koja je radila kao tajnica u odvjetničkom uredu u Londonu. Tvrdila je kako su je njezini poslodavci, Attridge Law i Steve Law, tretirali manje povoljno od drugih zaposlenika, jer je bila glavna skrbnica djeteta s teškoćama. Tužiteljica je prihvatila dobrovoljno otpuštanje i prestala raditi za svog tadašnjeg poslodavca te kasnije podnijela tužbu Sudu za radne sporove, London South. Razlog podnošenja tužbe jest bio konstruktivni otkaz te diskriminacija na temelju invaliditeta. Diskriminirajuće postupanje koje je tužiteljica navodno pretrpjela uključuje odbijanje njezinih poslodavaca da joj dopuste povratak na posao nakon rodiljnog dopusta, te odbijanje pružanja iste fleksibilnosti u vezi s radnim angažmanom kao njezinim kolegama s djecom urednog razvoja. Tužiteljica je tvrdila kako je Direktiva Vijeća 2000/78/EZ (27. studenog 2000.) namijenjena zabrani diskriminacije ne samo protiv osoba s invaliditetom same po sebi, već i protiv pojedinaca koji su žrtve diskriminacije jer su povezani s osobom s invaliditetom. Stoga, relevantni nacionalni zakon, Zakon o diskriminaciji zbog invaliditeta iz 1995., trebao bi se tumačiti kao uključivanje zaštite od diskriminacije putem povezanosti. Njezin bivši poslodavac se nije slagao s time. Slučaj tužiteljice bio je uvjetovan tumačenjem Direktive kao zabrane diskriminacije putem povezanosti. Sud za radne sporove South London održao je samo prethodno saslušanje o tom pitanju, nakon čega je obustavio postupak i uputio sljedeća pitanja Sudu pravde Europske unije:

- ✓ U kontekstu zabrane diskriminacije na temelju invaliditeta, štiti li Direktiva samo od izravne diskriminacije i uznemiravanja osobe koje same imaju invaliditet?
- ✓ Ako je odgovor na prvo pitanje negativan, štiti li Direktiva zaposlenike koji, iako sami nisu osobe s invaliditetom, su pod manje povoljnim postupanjem ili uznemiravani na temelju svoje povezanosti s osobom koja je osoba s invaliditetom?
- ✓ Gdje poslodavac postupa manje povoljno prema zaposleniku u odnosu na ostale zaposlenike, i utvrđeno je da je razlog za postupanje prema zaposleniku to što zaposlenik ima dijete s teškoćama, u ovom slučaju sina, za kojeg skrbi, je li to postupanje izravna diskriminacija u suprotnosti s načelom jednakog postupanja utvrđenim Direktivom?
- ✓ Gdje poslodavac uznemirava zaposlenika, i utvrđeno je da je razlog za postupanje prema zaposleniku to što zaposlenik ima dijete s teškoćama za koje skrbi, je li to uznemiravanje kršenje načela jednakog postupanja utvrđenog Direktivom?

Navedenim pitanjima se zapravo nastoji ispitati treba li Direktivu 2000/78, te posebno Članke 1 i 2(1) i (2)(a), interpretirati na način da zabranjuje izravnu diskriminaciju samo u slučaju zaposlenika koji su sami osobe s invaliditetom, ili bi se načelo jednakog postupanja i zabrana izravne diskriminacije trebali jednako primjenjivati i na zaposlenike koji nisu osobe s invaliditetom, ali su, kao slučaju Coleman, tretirani nepovoljnije zbog invaliditeta svog djeteta, za koje oni pružaju osnovnu skrb zbog djetetova stanja. Europski sud pravde u slučaju C-303/06, Coleman protiv Attridge Law i Steve Law,

donio je odluku 17. srpnja 2008. godine, u kojoj je presudio da Direktiva EED obuhvaća i slučajeve povezane s invaliditetom osobe (stavak 66). U ovom slučaju, Coleman je bila pogođena prenesenom diskriminacijom, što znači da je bila diskriminirana zbog svoje veze s nekom drugom osobom koja pripada nekoj od zaštićenih skupina (njezinim sinom). Ova presuda je bila značajna jer je prvi put Europski sud pravde odlučio o prenesenoj diskriminaciji. Presuda je utvrdila da bi osobe koje su povezane s osobama s invaliditetom trebale biti zaštićene od diskriminacije u svakom aspektu života, uključujući i radno mjesto. Točnije, donesene su sljedeće odluke: Vijeće Direktive 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednak tretman u području zapošljavanja i zanimanja, posebno njezini Članci 1 i 2(1) i (2)(a), treba tumačiti na način da zabrana izravne diskriminacije propisana tim odredbama nije ograničena samo na osobe koje same imaju invaliditet. Ako poslodavac tretira zaposlenika koji nije sam osoba s invaliditetom manje povoljno nego drugog zaposlenika u usporedivoj situaciji, a utvrđeno je da je manje povoljan tretman tog zaposlenika temeljen na invaliditetu njegova djeteta, čiju njegu u osnovi pruža taj zaposlenik, takav tretman suprotan je zabrani izravne diskriminacije propisanoj Člankom 2(2)(a). Osim toga, odlučeno je da Direktivu 2000/78, posebno njezine Članke 1 i 2(1) i (3), treba tumačiti na način da zabrana uznemiravanja propisana tim odredbama nije ograničena samo na osobe koje same imaju invaliditet. Ako je utvrđeno da nepoželjno ponašanje koje predstavlja uznemiravanje koje trpi zaposlenik koji nije sam osoba s invaliditetom povezano s invaliditetom njegova djeteta, čiju njegu u osnovi pruža taj zaposlenik, takvo ponašanje suprotno je zabrani uznemiravanja propisanoj Člankom 2(3). Na ovaj način, donesena presuda je pomogla razvijanju europskog zakonodavstva o zabrani diskriminacije te je osigurala zaštitu prava osoba koje su pogođene prenesenom diskriminacijom.

Prenesena (asocijativna) diskriminacija u Republici Hrvatskoj

Pravni sporovi kao što je slučaj Coleman prisutni su i u drugim državama, a primjer toga jest majka maloljetnog djeteta koji ima poremećaj iz spektra autizma. Njezin poslodavac u obrazloženju otkaza navodi kako „radnica je majka maloljetnog djeteta koja je saznala da joj dijete ima trajne zdravstvene probleme zbog kojih nije u mogućnosti biti u cijelosti posvećena poslu i radu, već na poslu djeluje odsutno i uplašeno, što su uočili i klijenti Poslodavca. Kao što je ranije navedeno, opis radnog mjesta Radnice podrazumijeva svakodnevnu komunikaciju s kupcima - klijentima Poslodavca te je potrebno da Radnica u komunikaciji bude pozitivnog stava i dobro raspoložena, što radnica zbog svojih privatnih obiteljskih razloga nije u mogućnosti izvršiti“ (Jutarnji list, 2019). Iako sadržaj otkaza ne može biti precizno definiran i ograničen zakonom, jer ovisi o procjeni poslodavca u vezi s konkretnim okolnostima slučaja, jasno se može zaključiti da je u slučaju izvještenom u prethodno spomenutom članku, riječ o prenesenoj (asocijativnoj) diskriminaciji. Osim manjka razumijevanja poslodavaca, roditelji izvještavaju i o manjku razumijevanja svojih kolega opisujući sljedeće: „problem mi je na poslu to što sam često odsutna (na bolovanju). Svaki naš odlazak na vježbe tražim bolovanje jer imam pravo na to. A onda na poslu nastaju problemi. To što sam često na bolovanju mi se često obija o glavu od strane rukovoditelja. Ali čak i od kolegica i kolega nemam podršku.“ (Dobrotić i sur., 2015). Zbog velikog angažmana oko djetetovih potreba roditelji se susreću s problemima na radnom mjestu. U Izvješću o radu pravobranitelja za osobe s invaliditetom također se spominje prenesena (asocijativna) diskriminacija budući da „unatoč tome što roditelj koristi pravo na rad s polovicom punog radnog vremena, morao je učestalo koristiti pravo na bolovanje kako bi mogao kćer redovito voziti na potrebna bolnička liječenja i kontrole u udaljeniji grad“ (Pravobranitelj za osobe s invaliditetom RH, 2021), jer poslodavac nije omogućio potrebnu prilagodbu radnog vremena, organizacije i mjesta rada. Razlog zbog kojeg ovaj slučaj predstavlja oblik prenesene (asocijativne) diskriminacije jest svakako taj što prema odredbama Zakona o roditeljnim i roditeljskim potporama (Narodne novine, br. 152/2022, čl. 28) roditelji ostvaruju „pravo na rad s polovicom punog radnog vremena čije korištenje mogu nastaviti i nakon djetetove navršene osme godine života sve dok ta potreba traje, a na temelju nalaza i mišljenja Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom sukladno propisima o vještačenju i metodologijama vještačenja“, a što u ovom slučaju nije bilo omogućeno. Identifikacija roditelja temeljem djeteta s razvojnim teškoćama služi etiketiranju njih samih kao drugačijih i onih koji ne odgovaraju normama kakvi bi roditelji trebali biti. Roditeljstvo djeteta s teškoćama osim gubitka radnog statusa, često rezultira i prekidom kontakata s prijateljima i drugim članovima obitelji, a što onda dovodi do osamljivanja roditelja. Buljevac i Leutar (2017) opisuju radikalnan primjer otkaza ugovora majci koja je rodila dijete s Down sindromom: „Kad sam

rodila njega dobila sam otkaz. Komentar je bio da će on biti često bolestan i neću moć bit toliko na poslu. Neću moći biti na poslu (pauza i uzdah). Ja sam tamo odradila 20 godina. I bili smo, ta šefica mi je bila više nego dobra. “Različite situacije s kojima se ove skupine roditelja suočavaju zbog teškoća njihova djeteta često ih ostavljaju prepuštenim samima sebi (Hubert, 2011) dodatno ih potičući na izolaciju što može imati ozbiljne posljedice na njihovo emocionalno i mentalno zdravlje, te dodatno otežati već izazovnu situaciju koju proživljavaju.

Primjeri prenesene (asocijativne) diskriminacije u Republici Hrvatskoj koji se očituju kroz različite situacije koje roditelji djece s teškoćama u razvoju doživljavaju su brojni. O njima se malo ili uopće ne govori, a još manje o onim pozitivnim primjerima koji mogu poslužiti kao primjer dobre prakse. Ipak, u svom Izvješću o radu za 2020. godinu, Pravobranitelj za osobe s invaliditetom (2020) opisuje bolja iskustva zaposlenih majki djece s teškoćama u razvoju. Naime, jedna od majki nije bila u mogućnosti osigurati adekvatnu brigu i skrb za dijete budući da je ustanova koju njezin sin s poremećajem iz spektra autizma pohađa, obustavila rad zbog širenja zaraze COVID-19. Preporuka koju je pravobraniteljica uputila njezinu poslodavcu je uvažena bez odgode. Također, u drugom slučaju, majka djevojke s težim oblikom invaliditeta navela je rizike kojima je izložena na radnom mjestu zbog širenja zaraze te je poslodavac i u ovom slučaju nakon danih preporuka i mogućnosti zaštite osigurao razumnu organizaciju rada.

Zaključak:

Poduzimanje koraka za smanjenje diskriminacije prema ovoj skupini roditelja obuhvaća širi spektar inicijativa i promjena. Osim poboljšanja svijesti i edukacije o potrebama djece s teškoćama, nužno je osigurati pristup adekvatnoj podršci i resursima za njihove obitelji. Osim toga, promicanje fleksibilnih radnih uvjeta je ključno za mogućnost usklađivanja obiteljskih i profesionalnih obaveza roditelja. To može uključivati prilagodljive radne sate, mogućnost rada od kuće ili druge oblike fleksibilnog radnog aranžmana koji omogućuju roditeljima da se brinu o svojoj djeci bez kompromitiranja svoje karijere. Također je važno preispitati stereotipe i predrasude o roditeljima djece s teškoćama. Umjesto stigmatizacije promicati pozitivne prikaze i priznati važnu ulogu koju imaju u pružanju skrbi za svoje dijete. Time se ne samo smanjuje stigma oko roditeljstva ove skupine roditelja, već se i stvara okruženje koje podržava i cijeni njihove napore i doprinos zajednici. Stoga, buduća istraživanja bi se mogla fokusirati na utjecaj diskriminacije na mentalno zdravlje i blagostanje roditelja djece s teškoćama te identificirati konkretne prepreke i potrebe koje imaju. Također bi se mogla procijeniti učinkovitost različitih programa podrške, istražiti uloga poslodavaca u pružanju podrške na radnom mjestu te istražiti kako promicanje svijesti i obrazovanje može smanjiti stigmatu i poboljšati podršku roditeljima.

Literatura:

- “ECRI General Policy Recommendation N°7 Revised - European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) - *Www.coe.int*,” *European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)*. Pristupljeno 1. svibnja 2024, <https://www.coe.int/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/recommendation-no.7>
- Ali, A., Hassiotis, A., Strydom, A., i King, M. (2012). Self stigma in people with intellectual disabilities and courtesy stigma in family carers: A systematic review. *Research in developmental disabilities*, 33(6), 2122-2140.
- Buljevac, M., i Leutar, Z. (2017). „Nekad su mi znali reći da nisam bolja od svog sina “-stigma obitelji temeljem intelektualnih teškoća člana obitelji. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 53(2), 17-31.
- Directive, C. (2000). Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin. *Official Journal L*, 180(19/07), 0022-0026.
- Directive, C. (2000). Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 Establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation. *Official Journal of the European Communities L* 303(02/12), 0016-0022.
- Dobrotić, I., Pećnik, N., i Baran, J. (2015). *Potrebe roditelja i pružanje usluga roditeljima koji podižu djecu u otežanim okolnostima*. Udruga roditelji u akciji - RODA.

- Europski sud pravde (2008). Presuda u predmetu C-303/06 (PDF). Eur-Lex. Preuzeto na mrežnoj stranici <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62006CJ0303>
- Gofmann, E. *Stigma: Notes on the management of spoiled identity.*, New York: Simon & Schuster, 1963, str. 30., Dostupno na Google Knjige, pristupljeno 20. travnja 2024., https://books.google.hr/books?id=zuMFXuTMAqAC&printsec=frontcover&hl=hr&source=gbs_ge_summari_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Horvat, A. (2008). Novi standardi hrvatskoga i europskoga antidiskriminacijskog zakonodavstva. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 58(6), 1453-1498.
- Hubert, J. (2011). „My heart is always where he is“. Perspectives of mothers of young people with severe intellectual disabilities and challenging behaviour living at home. *British Journal of Learning Disabilities*, 39(3), 216-224.
- Jutarnji list (2019). *SAZNALA DA JOJ DIJETE IMA AUTIZAM PA DOBILA OTKAZ JER JE 'ODSUTNA' Roditelji djece s teškoćama žrtve su diskriminacije češće nego što mislimo.* Preuzeto na mrežnoj stranici <https://www.jutarnji.hr/ife/zivotne-price/saznala-da-joj-dijete-ima-autizam-pa-dobila-otkaz-jer-je-odsutna-roditelji-djece-s-teskocama-zrtve-su-diskriminacije-cesce-nego-sto-mislimo-9247703>
- Mattila, M., i Papageorgiou, A. (2017). Disability, perceived discrimination and political participation. *International Political Science Review*, 38(5), 505-509.
- Pećnik, N., Rezultati istraživanja o nasilju nad djecom u Hrvatskoj, u: „*Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece s teškoćama u razvoju*“, UNICEF Hrvatska, 2015., str. 213. https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/rz-publikacija_el-knjiga.pdf
- Povelja Europske unije o temeljnim pravima - EUR-Lex. 2016. Pristupljeno 10. travnja 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>
- Pravobranitelj za osobe s invaliditetom (2020). *Izješće o radu Pravobranitelja za osobe s invaliditetom 2020.* Preuzeto na mrežnoj stranici <https://posi.hr/wp-content/uploads/2021/04/Izjesce-o-radu-Pravobranitelja-za-osobe-s-invaliditetom-za-2020.-godinu.pdf>
- Pravobranitelj za osobe s invaliditetom (2021). *Izješće o radu Pravobranitelja za osobe s invaliditetom 2021.* Preuzeto na mrežnoj stranici <https://posi.hr/wp-content/uploads/2022/04/Izjesce-o-radu-Pravobranitelja-za-osobe-s-invaliditetom-za-2021.-godinu.pdf>
- Reljanović, M., Radončić, D., Malkić, A., Izmirlija, M., i Hodžić, E. (2016). *Kvadratura antidiskriminacijskog trougla u BiH.* Analitika, Centar za društvena istraživanja.
- Sutin, A. R., Stephan, Y., Carretta, H., i Terracciano, A. (2015). Uočena diskriminacija i tjelesno, kognitivno i emocionalno zdravlje u odrasloj dobi. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 23(2), 171-179.
- Zakon o Registru osoba s invaliditetom*, Narodne novine (NN 63/2022). Preuzeto na mrežnoj stranici <https://www.zakon.hr/z/3178/Zakon-o-Registru-osoba-s-invaliditetom>
- Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama*. Narodne novine (NN 152/2022). Preuzeto na mrežnoj stranici <https://www.zakon.hr/z/3421/Zakon-o-roditeljskim-i-roditeljskim-potporama-2022-2022>
- Zakon o suzbijanju diskriminacije*, Narodne novine (NN 85/2008). Preuzeto na mrežnoj stranici https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_85_2728.html

TRANSFERRED DISCRIMINATION OF PARENTS/GUARDIANS OF CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DIFFICULTIES

Summary: *Discrimination represents an unfair and unethical practice based on prejudices and stereotypes about certain groups of people. Moreover, it has a negative impact on individuals and society as a whole, disrupting legal equality, social cohesion, and the proper development of individuals. Due to the demands of caring for a child with developmental difficulties, parents/caregivers face discrimination in various areas of life, including education, healthcare, social services, and employment. They often encounter prejudices and stereotypes leading to reduced career advancement opportunities, poorer working conditions, and stress. Additionally, they face biases and stereotypes regarding their ability to provide care and support to a child with developmental difficulties, resulting in feelings of isolation and injustice that negatively affect their mental health and well-being. In order to reduce the transmitted (associative) discrimination faced by this group of parents, it is necessary to take measures to improve awareness in the community, contribute to their education about children's difficulties, and ensure better support and resources for families facing their members' difficulties. Employers should also recognize the value of parents of children with developmental difficulties as employees and provide more flexible working conditions to enable better balance between family and professional obligations. Through an analysis of available literature, this paper explores the areas of life in which parents of children with developmental difficulties face transmitted discrimination and potential support strategies for its prevention.*

Keywords: *parents/caregivers, child with developmental difficulty, transmitted discrimination*